

TÓALMÁS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Tóalmási Polgárok!

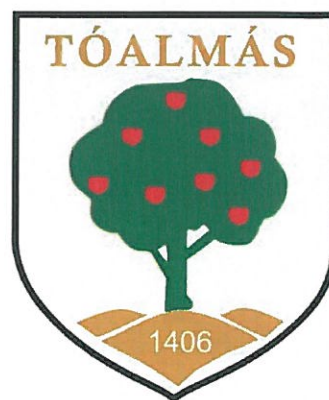
A Településképi Rendelet előfeltételeként elkészült Településképi Arculati Kézikönyv Tóalmás értékeinek bemutatásán túl az épített örökség értékeit kívánja az olvasó elé tárni. A tájékoztatás mellett célja jelen dokumentumnak az ajánlásokon keresztül a segítségnyújtás, mind a jelenlegi lakosaink, mind a jövőben községünkbe költözők számára.

Hogy miben nyilvánulnak meg ezek a célok?

A dokumentum nem hagyja figyelmen kívül községünk történetét, örökségünk fontosságát. Emellett különböző karakterű településrészeink kerültek lehatárolásra, arculati jellemzőikkel együtt. Mindez a jelenlegi településképünk megőrzésében, jövőbeni építészeti beavatkozások helyes kivitelezésében útmutatóként szolgálhat. A Kézikönyv második felében az előzőekhez olyan ajánlásokat fognak találni, melyek a telepítésre, terepalakításra vonatkoznak, valamint építészeti paraméterek szerint részletesen bemutatásra kerültek. Ez utóbbi természetesen nem kötelező jellegű, támpontként szolgál, csupán lehetőségeket vonultat fel. Az olvasó községünk épületei, épületrészletei közül olyan jó példákat is talál e Kézikönyvet lapozva, melyekből szintén inspirálódhat és megtudhatja, milyen karakterterületen milyen építészeti megoldások mutatkoznak jónak, településünkhöz illőnek.

Az egyediség megőrzése fontos számunkra, csakúgy, mint hangulatos, nyugodt környezetünk fejlődése. E két dolog együttes megvalósulása hosszútávon élhető, vonzó és épített öröksége tekintetében tetszetős jelleget kölcsönözhet Tóalmásnak. Az alábbi dokumentum folyamatos formálása pedig a változások függvényében a jövő feladatai közé tartozik.

TÓALMÁS
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1 TÓALMÁS BEMUTATÁSA

2 ÖRÖKSÉGÜNK

3 VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS TÁJVÉDELEM

4 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

5 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

6 JÓ PÉLDÁK

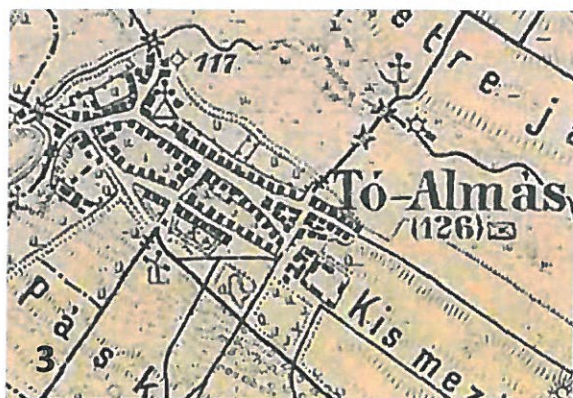
TÓALMÁS BEMUTATÁSA

1763-1787

1806-1869

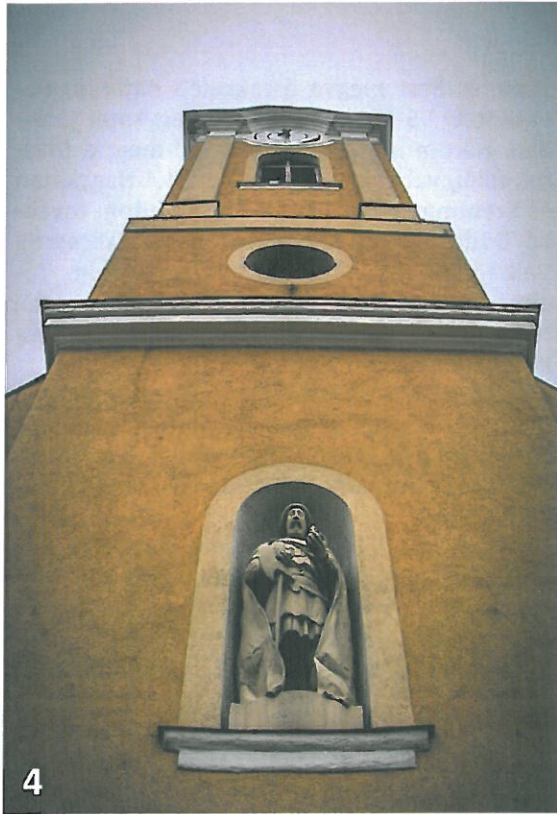
1869-1887

Tóalmás Pest megye északkeleti határán, Budapesttől 55 km-re fekszik a Nagykátai járásban. Három irányból közelíthető meg: a főváros felől, valamint Jászberény felől Nagykátán és Szentmártonkátán át a 31-es főúton, továbbá Gödöllőről az M3-as autópályán keresztül Valkó-Vácszentlászló-Zsámbok útvonalon. Tóalmás a 450 km² területű Tápió-vidék kistáj része, amely a Gödöllői-dombság és Jászság között található.

A 3668 lelket számláló községet gyűrűszerűen ölelik körül szomszédos települései: Zsámbok, Jászfényszaru, Szentlőrincváta, Jászfelsőszentgyörgy, Szentmártonkáta, Tápiószecső, Kóka, illetve Dány.

A terület már több ezer évvel ezelőtt, a réz- és bronzkor határán lakottnak számított. Első okleveles említése 1406-ból származik Almás néven, ekkor a Jánoshidai Premontrei Apátság birtokai közé sorolták. Gazdái gyakran változtak az évszázadok során: a XV. sz. elejéig a Kókai család tulajdona, majd a Nógrád megyei Szanda várhoz tartozott királyi birtokként. 1424-ben Zsigmond király feleségének, Borbálának ajándékozta a falvat, 1439-ben pedig Albert király adományozta hitvesének, Erzsébetnek. Ezt követően olyan urai voltak, mint a Rozgonyiak, Lábatlanok, és a Tárnok család. Az akkori település keleti részén, a Káthay család birtokán 1473-ban önálló település jött létre Boldog-Asszony Kathaya néven, amely saját templommal is büszkélkedett (jelenlegi Török-domb). A hódoltság idején is lakott hely maradt Almás, Boldogasszonykáta viszont, mint önálló település megszűnt. Az elbujdosottak közül a törökök kivonulása után sokan visszatelepültek, illetve újabb családok is letelepedtek, ezzel gyarapítva a település lakosságát. Az 1730-as évektől több forrás szerint a Prónay család birtoka volt, és az is maradt a szabadságharc leverését követően is.

A település 1900-ban már 2495 lakost számlált, és 413 házból állt. A község településszerkezete is ekkoriban alakult ki: a Felvégen – a templom körül (plébánia, kántorlakás, egyházi telkek) – a vezető réteg élt, itt állt az egyedüli földbirtokos kastélya, illetve a településrész körül éltek a vezető tisztségviselők is. Az Alvég a földművelő parasztság lakóhelyeként szolgált, és az előzővel egyetemben a fésűs beépítés volt a meghatározó. Továbbá az I. világháború után alakult ki az Újtelep, melyet a kiskertes településforma jellemzett, és területén a kézműiparos réteg telepedett meg.

Nevének eredetét a gyümölcsfa jelentésében feltételezik. Tóalmás 1708-ban még Tót-Almás néven szerepelt és ilyen pecsétet használt egészen a XIX. század elejéig. A későbbiekben Tó-Almás, majd a királyi belügyminiszter 1898-ban törzskönyveztette Tóalmás névre.

A hagyományos településszerkezet kialakulásában is jelentős része volt a földbirtokok felosztásának, a jobb minőségű földek birtokosai a felvégen, a „gyengébb” kispaszti földek művelői az alvégen telepedtek meg, a földbirtokkal nem rendelkezőknek pedig új, kiskertes településrészt parcelláztak fel a huszadik század elején.

Tóalmást az építészeti, természeti, az ásványkincsek –kőolaj és földgáz lelőhelyek -, valamint a termálvíz együttes jelenléte egyedülállóvá teszi. Épített öröksége mellett a táj sokszínűségét a mezőgazdasági művelés és a különleges tájképi területek harmonikus összhangja jelenti.

A településképeről általánosságban elmondható, hogy gondozott, a gazdagon fásított utcák, a változatosan kialakított utcakertek és magánkertek a lakosság és a település vezetőinek környezethez való pozitív szemléletét tükrözik. A lakosság által gondozott zöldfelületek mellett több közpark is található Tóalmáson. A település sikeresen szerepelt a „Virágos Magyarországért” mozgalomban, ennek eredményeként a BCE Tájépítészeti Kara felajánlásából egy zöldfelületi arculatterv is készült 2011-ben.

A község arculatának meghatározó eleme a **SZENT ANDRÁS GYÓGYVIZES STRAND**, mely a település legvonzóbb létesítménye. A 870 m mélyről feltörő, 51 °C hőmérsékletű vizet 2002-ben ásványvizzé, 2004-ben pedig gyógyvizzé nyilvánították. Egyre keresettebbé válik a település északkeleti részén, a Hajta-patak völgyében elhelyezkedő gyógyfürdő és kemping a turisták körében. Közeliében kisebb üdülőterület épült ki, mely idilli környezetet teremt a gyógyulni és pihenni vágyóknak.

2

ÖRÖKSÉGÜNK

A középkorban épített **SZENT ANDRÁS TEMPLOM** Tóalmás központjában, a község északnyugati dombján magasodik. Legrégebbi részei – a szentély és a hajó falai – őrzik eredeti gótikus stílusát. Feltehetőleg a 11-12. században állt már itt templom a régi falazat alapján, erre a várszerű romra építkeztek a későbbiekben. 1715-ben Kollonits Zsigmond kibővítette az építményt, 1746-ban pedig felépítették a tornyot, így elnyerve a 18. század közepére a ma is megcsodálható formáját. Az egyhajós barokk templomnak András apostol a védőszentje, akit igen gyakran választottak a régi építésű istenházak esetében őrangyalukká a hívek.

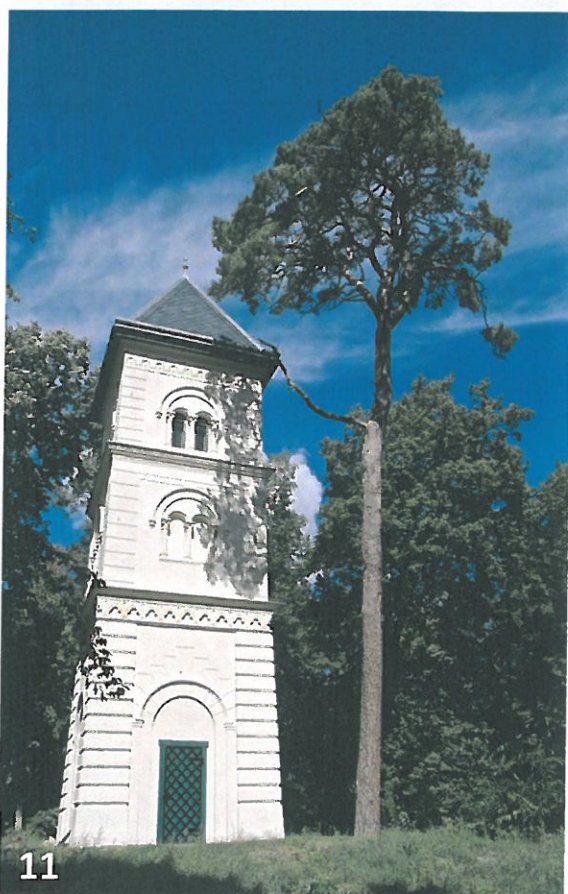

A falu északnyugati szélén fekszik a barokk és klasszicista stílusjegyeket magán viselő **BERETVÁS KÚRIA**, más néven a régi kastély. Az 1759-ben téglából épült úrilak hosszú időn keresztül a Prónay báró család tulajdonában volt, ahová ekkoriban számos híres magyar is ellátogatott – például Szemere Pál vagy Eötvös József báró. A kastély a háború során súlyosan megsérült, és ettől fogva folyamatosan pusztult le az egykori fényűző épület. Ma már csak romjai tekinthetők meg, melyek maguk alatt rejtik az egykori tágas pincerendszert.

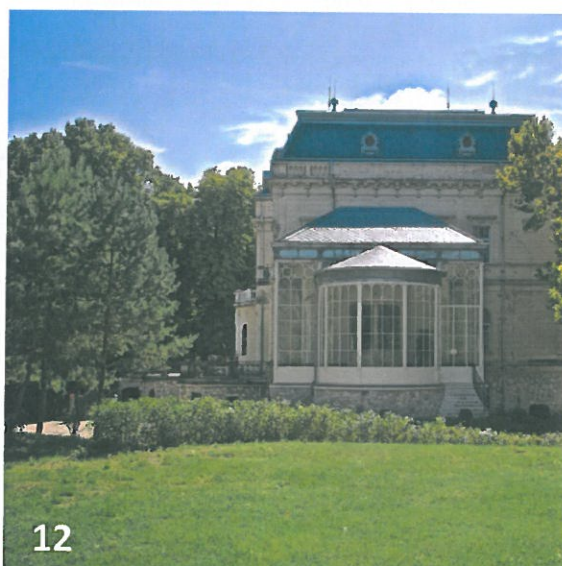

10

11

A Prónay család a kastély közelében lenyűgöző parkot alakított ki, a **BÓCZ-KERT**et. A napóleoni háborúk idején a kor híres kertésze, Heinrich Nebbien tervezte és felügyelte a munkálatokat, melynek eredményeképp egy messze földön híres óriás park elevenedett meg. Galgóczy Károly 1877-ben készült megyeleírásában megemlíti a 60 holdon elterülő angol kertet, melyet páratlan szépségű platán fasorok ékesítenek.

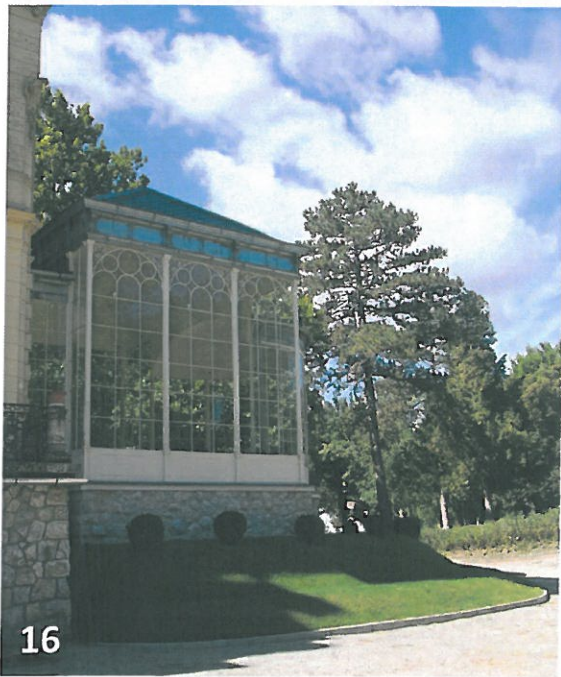
12

A Bócz-kertet Wahrmann Regina 1892-ben megvásárolta a Prónay báróktól, melynek területén 1894-95-ben fényűző kastélyt építtetett fel Ybl Lajos tervei alapján. A korábbi Beretvás-kastély ma is megtekinthető, neobarokk stílusú épület, amely a Hajta-patak egykori árterében fekszik. Regina kisasszony második sikertelen házasságát követően súlyos anyagi válságba került, így birtokai és szeretett kastélya eladására kényszerült.

Az Andrássy család betleri ága vette meg áron alul az első világháború idején. A parkot az új tulajdonosok tovább építették, közművesítették artézi kutak fúrásával és önálló áramfejlesztő berendezéssel is ellátták, illetve további épületeket, fürdőmedencét is kialakítottak területén. A kastély és a park 1945 után gyermekek üdültetését szolgálta a Szakszervezetek Országos Tanácsának (SZOT) irányításával. Nyaranta érkeztek a táborozó gyermekek a kastély közelében fekvő barakkokba, illetve szeptemberben egy hónapot tölthettek a vadregényes környezetben, iskolai kötelezettségeik teljesítésére pedig tanítók érkeztek. Vizeinek élővilágát a horgász szövetség vette gondozásába, a park 30 hektáros területét pedig természetvédelmi területté nyilvánították. Napjainkban az **ANDRÁSSY-KASTÉLY** területén alapítványi ifjúsági tábor működik.

A **KATONA-KÚRIA** 1909-ben épült a településhez tartozó Boldogasszonykátán, melyet Katona Ferenc, a környék földbirtokos családjának sarja építtetett. A Katona család a 19. század első felében települt be a községbe, és jelentős földbirtokokkal rendelkeztek a környéken. Az épület jelenleg országos szintű műemléki védelem alatt áll.

A település nyugati része lett a legrégebben beépített terület Tóalmáson. Ez a „Fővég,” más néven a „**HATHÁZAS**”. Nevét onnan kapta, hogy a török kori pusztítások után az újjáéledő község lakossága az első hat házat a templom köré építette. A 18. század folyamán innen kezdett a község a mai Fő út mentén keleti irányban terjeszkedni. A „Hatházás” előtt látható a „Kerek kút”.

21

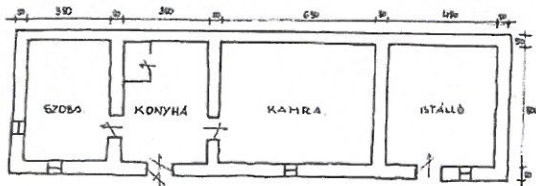
22

FŐ UTCA 51.: Valószínűleg ez lehetett Tóalmás legrégebb lakóháza 1970-ben. A ház a törököket kiűző háborúk és II. Rákóczi Ferenc fejedelem vezetete szabadságharc közötti években épült.

23

FŐ UTCA 99.

24

DÓZSA GYÖRGY ÚT 6.: 1830-as években épült, egy szobából és konyhából álló kétszobás lakóépület, melynek gazdái feltehetően jobbágyok voltak.

25

DÓZSA GYÖRGY ÚT 24.: A ház 1840 körül épült.

26

DÓZSA GYÖRGY ÚT 22.: A lakóház 1870 körül épült.

27

ADY ENDRE UTCA 17.: Az épületet 1840 körül emelték.

28

1848-49-ES SZABADSÁGHARC HŐSI HALOTTAINAK SÍRJA

29

SZENT ANDRÁS-SZOBOR

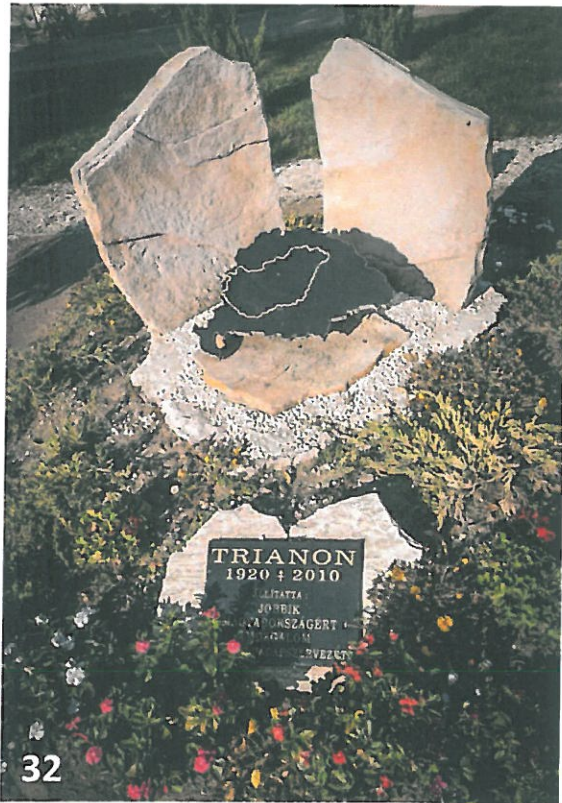
30

KŐKERESZT

31

HÁBORÚS EMLÉKMŰ

TRIANONI EMLÉKMŰ

VILÁGHÁBORÚS HŐSÖK EMLÉKHELYE

MILLENIUMMI EMLÉKHELY

ÁRPÁD VEZÉR SZOBRA

VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

3

Tóalmás a Hatvani-sík kistájhoz tartozik, amely az Alföld és a Gödöllői-dombság határán fekvő dombháttakkal és lejtőkkel tarkított úgynevezett hullámos síkság. Tájképi szempontból meghatározó a területén átfolyó időszakos vízfolyású Hajta-patak, amely kialakította a környék vegetációját is.

A kistáj a Duna-Tisza közti flórajáráshoz tartozik, növényállományát lösztölgyesek, tölgy-kóris-szil ligeterdők, fűz-nyár ligetek, mocsarak, mocsár- és láprétek, továbbá homoki gyepek, löszpusztagyepek és szikesek alkotják. A Tápió-vidék középső és északi részén viszonylag nagyobb kiterjedésben maradtak fenn fűz-nyár ligetek és mocsárrétek, de a természetes élőhelyek egyre kisebb kiterjedésűek, elhelyezkedésük mozaikszerű a mezőgazdasági hasznosítású területek között.

A település határában homoki sztyepprétek találhatóak, amelyek jellegzetes fajai többek között a csúdfű (*Astragalus exscapus*), a tarka nőszirm (*Iris variegata*), a pókbangó (*Ophrys sphegodes*) és a sömörös kosbor (*Orchis ustulata*). A területen kisebb kiterjedésű kékperjés láprétek is találhatóak, amelyeknek jellegzetes növényei a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), és a fehér zászpa (*Veratrum album*). A kistáj területén mintegy 30-40 védett faj található. Tóalmás külterületén több táj- és természetvédelmi szempontból több jelentős terület található, ezek a következők (A DINPI adatszolgáltatása alapján): európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület (Natura 2000 terület), a Hajta-mente elnevezésű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, ex lege védett földvár, ex lege védett kunhalmok, OTrt és PMTrt szerinti országos ökológiai hálózat övezete, OTrt-ben megjelölt tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete.

4
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

Jelmagyarázat

- Falusias karakterű terület
- Kertvárosias karakterű terület
- Kertvárosias karakterű terület újabb építésű lakóépületekkel
- Üdülő karakterű terület
- Homoki dűlő területe
- Majorsági terület
- Táji értékkel rendelkező terület
- Erdős karakterű terület
- Mezőgazdasági terület

TÓALMÁS BELTERÜLETI KARAKTERTERÜLETEI

Jelmagyarázat

- Falusias karakterű terület
- Kertvárosias karakterű terület
- Kertvárosias karakterű terület újabb építésű lakóépületekkel
- Üdülő karakterű terület
- Homoki dűlő területe
- Majorsági terület
- Tájji értékkel rendelkező terület
- Erdős karakterű terület
- Mezőgazdasági terület

FALUSIAS KARAKTERŰ TERÜLET

- Dózsa György út
- Nyár utca és Nyár köz
- Fő utca (Kókai utcától a Rákóczi Ferenc útig)
- Ady Endre utca (Fő utcától Rét utcáig)
- Árpád utca
- Rákóczi Ferenc út
- Szabadság út folytatása Árpád utcáig
- József Attila utca
- Táncsics Mihály utca
- Petőfi Sándor utca
- Kókai utca
- Bóczkert köz
- Deák Ferenc út
- Kossuth Lajos út (Kókai utcától Béke utcáig)
- Nóra utca
- Tavasz utca
- Szőlő utca (Nóra utcától Béke utcáig)
- Béke utca

KERTVÁROSIS KARAKTERŰ TERÜLET

- Ady Endre utca (Rét utcától Bajcsy-Zsilinszky utcáig)
- Bajcsy Zsilinszky utca
- Széchenyi utca
- Határ út
- Fő utca (Rákóczi Ferenc utcától Határ útig)
- Moszkva utca
- Jókai utca
- Arany János utca
- Szabadság utca
- Attila utca
- Liget utca
- Szőlő utca (Béke utcától Jókai utcáig)
- Kossuth Lajos utca (Béke utcától Jókai utcáig)

KERTVÁROSIS KARAKTERŰ TERÜLET ÚJABB ÉPÍTÉSŰ LAKÓÉPÜLETEKKEL

- Kölcsey utca
- Kossuth Lajos utca (Jókai utcától Fő utcáig)
- Erdő utca
- Fő utca (Széchenyi István utcától Kölcsey utcáig)

ÜDÜLŐ KARAKTERŰ TERÜLET

- Patak utca
- Honvéd utca
- Remény utca
- Kemping utca
- Rét utca
- Boglárka utca
- Fürdő utca
- Sóvirág utca
- Strand utca
- Üdülő utca
- Szivárvány utca
- Rezeda utca

TÁJI ÉRTÉKKEL RENDELKEZŐ TERÜLET

- Andrássy-kastély és parkja

FALUSIAS KARAKTERŰ TERÜLET

A falusias karakterű településrész Tóalmás lakóterületének nagy részét lefedi. Túlnyomó részt oldalhatáron álló beépítési mód jellemző, előkerttel. Morfológiailag szalagtelkes településrész, a keskeny telkek utcafronti részén állnak a lakóházak. Az udvarok nagyméretűek, a lakóépületek gazdasági és egyéb melléképülettel rendelkeznek. A földterületeken kiskertes művelés folyik. A legrégebbi településrész itt található (a Fő utca északi szakasza), melyet mutat az épületek kora. Állnak még régi parasztházak, de többnyire az 1960-as, 1970-es évek sátoztetős házaival fordulnak elő.

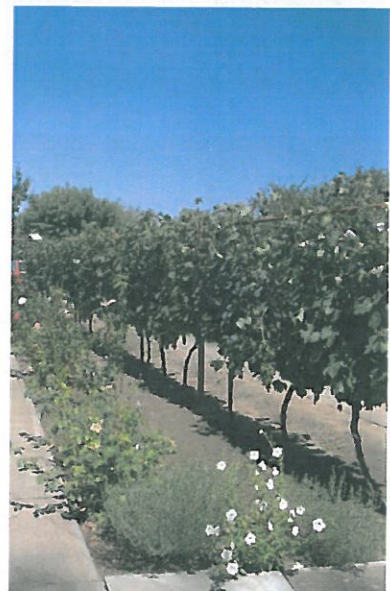

KERTVÁROSIAS KARAKTERŰ TERÜLET

A kertvárosias karakterű terület a településrész a település déli-délkeleti részén található. Jellemző a merőleges utcaszerkezet, az utcabútorok, padok használata, sok utcában fellelhetők a hagyományos népi építkezés formái, az 1960-as, '70-es évek kockaházaival változva, de jól látható folyamat a régi házak átépítése. A kertvárosias lakóterület abban különbözik leginkább a falusias lakóterülettől, hogy a telkek kisebbek és hiányoznak a gazdasági épületek. A telkeken konyhakertek, díszkertek övezik a lakóépületet, és szépen gondozott előkertekkel és utcai zöldfelületekkel is találkozhatunk. Az utcaképek meghatározó szereplői a gyümölcsfák.

KERTVÁROSIAS KARAKTERŰ TERÜLET ÚJABB ÉPÍTÉSŰ LAKÓÉPÜLETEKSEL

A Fő utca délkeleti szakasza és arról nyíló Kölcsey, Kossuth és Erdő utcák által meghatározott településrészen, kisméretű telken álló kétszintes lakóházak épültek.

A kertvárosias karakterű lakóterülettel ellentétben ezen a településrészen az újabb építésű (1980 utáni), kétszintes házak dominálnak. A házak előtti utcaképre a változatos növénykiültetés jellemző, a házak körül szépen gondozott díszkertek növelik a településrész értékét. Az oldalhatáron álló házak sátor vagy nyeregtetősek. A telekméretük kisebbek, az előkertek szélesek.

ÜDÜLŐ KARAKTERŰ TERÜLET

A Hajta-patak mente mocsaras területeinek lecsapolásával tették a településrészt lakhatóvá. 1969-ben történt fúrást követően szénhidrogén helyett vizet találtak, melyre az 1970-es években fürdő épült. A vizet 2002-ben ásványvízzé, 2004-ben gyógyvízzé minősítették. A napjainkban működő Szent András Gyógyvizes Strand körül kiterjedt üdülő karakterű terület található. A kisméretű telkeken kis alapterületű, többnyire kétszintes üdülőházak épültek. Gyakoriak a fa anyagú és alpesi tetős üdülőházak.

TÁJI ÉRTÉKKEL RENDELKEZŐ TERÜLET

A tájképvédelmi jelentőségű településrészekben általános ajánlás a zöldterület beépítetlen jellegének megtartása, továbbá a tájkarakter megőrzése érdekében nem javasolt reklámfelület elhelyezésére szolgáló építmény, valamint felszíni elektromos hálózati, vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése. Az érintett településrészekben a természetvédelem mellett az adott területre való rálátás védelme a jövőre nézve is alapvető építészeti, településrendezési cél kell, hogy maradjon.

ANDRÁSSY KASTÉLY PARKJA

A település történelmében és arculatában kiemelt szerepet kap az Andrássy kastély parkja, amelyet a 18. században, akkor még Bócz-kert néven alakított ki a Prónay család, a kor híres kertésze, Heinrich Nebbien tervei alapján.

A kastély parkjában található halastó és a Hajta-patak halastó közötti vízfolyás a tájképileg kiemelkedő, egyben a Duna-Ipoly Nemzeti Park által is nyilvántartott országos ökológiai hálózat része. A halastó partján a ritka mocsári nőszirm (*Iris pseudacorus*) is fellelhető.

A park hatalmas ősfái erdőként övezik a kastélyt, és élőhelyet biztosítanak számos állatfaj számára.

A kastélypark a nyári időszakot leszámítva látogatható, érdemes egy sétát tenni az óriási fák alatt.

A **HAJTA-PATAK MENTE** értékes élővilággal rendelkező különleges Natura 2000 természetmegőrzési terület, amely a Duna-Ipoly Nemzeti Park által kijelölt tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezetébe tartozik, továbbá az országos ökológiai hálózat magterületeként nyilvántartott.

A település északkeleti részén lévő szakasz védőterületén bármilyen beavatkozást, tájhasználatot, vagy művelésiág váltást a védett a természeti területek kezelési tervében foglaltakkal összhangban javasolt megvalósítani.

HOMOKI DŰLŐK TERÜLETE

A község délnyugati részén, a településre bevezető Béke utca két oldalán húzódó dűlős terület sajátos településkaraktert hordoz. A régi területhasználatot tükröző keskeny és homokos dűlőutakat régi zártkertek, gyümölcsös- és üdülési célra használt kertes telkek szegélyezik.

Régi korokba repít vissza a dűlőnevek ízeletése, mint például a Páskom, eredeti jelentése szerint: „legelő” dűlő, és a Várhegyi dűlő, amely az 'ex lege' védett földvár közelségét jelzi. Szintén árulkodik a többi dűlőnév, a Forrai, Legelő, Diófa, a Peresi és az Öregszőlő dűlők neve.

Többnyire szépen gondozott telkek között vezetnek a dűlőutak, a területen számos egyedi tájértékkel találkozhatunk, ilyen például Peresi dűlő sarkán álló kőkereszt, valamint a területen található régi kerekes kutak, a szőlőhegyekhez tartozó pincék, és idős fák. Jól megfigyelhető folyamat a kertek átalakulása haszon-, szőlőskertből díszkertekké.

MAJORSÁGI TERÜLET

A majorság településrész a községtől északkeleti irányban elterülő szántóföldek között fekvő Boldogkáta területe, minden irányból szántók –napraforgó-, búza- és kukoricaföldek- határolják. A településrész ikonikus épülete a Katona-kúria, amely állami gazdasági épületként is funkcionált, jelenleg viszont használaton kívül van, és a környező parkja is elhanyagolt. A volt kúriával szemben nyeregvetős, piros cserépfedésű, fehérre vakolt házak alkotta lakóutca húzódik.

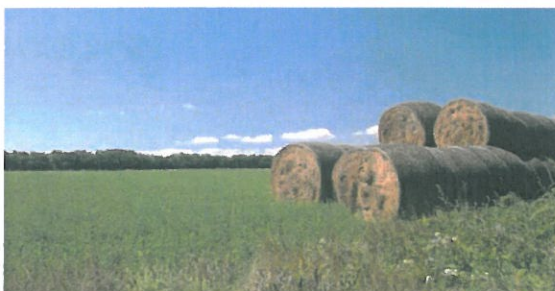
KATONA-KÚRIA

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET

Tóalmás külterületének jelentős része mezőgazdasági művelésbe vont terület. Az idők során lecsökkent a művelést végző gazdák száma, ezáltal nőtt a mezőgazdasági táblák mérete, de jellemző a vetésforgóban való művelés. A fő termények a napraforgó, kukorica és búza és takarmánynövények, emellett jelentősek a legelőterületek. A takarmány- és gabonanövények mellett a fóliasátras zöldségtermesztés is meghatározza a tájhasználatot.

A terület részben ökológiai folyosóként, továbbá az ökológiai hálózat magterületeit övező puffer területként is szolgál.

ERDŐS KARAKTERŰ TERÜLET

Tóalmás erdőterületei közül természetvédelmi szempontú kijelölés alatt a kókai határnál található Vár-hegy (földvár) területe áll, amely része az országos ökológiai hálózatnak.

A település erdős területeit részben enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők, tölgyes társulások alkotják, amelyek sokszínű és gazdag élővilággal színesítik a település arculatát. Az erdős karakterhez sorolhatók a nyárfa (*Populus sp.*) ültetvények, „energiaerdők”, amelyek energetikai célú felhasználásra ültetett erdőterületek. Jelenlétük nem hosszútávú, azonban az élővilág szempontjából jelentős, bűvő- és élőhelyet biztosítanak több állatfaj számára.

A mezőgazdasági területek között húzódó mezővédő erdősávok ökológiai folyosóként mikroklimatikus szempontból, és élőhelyként is kiemelt jelentőségűek.

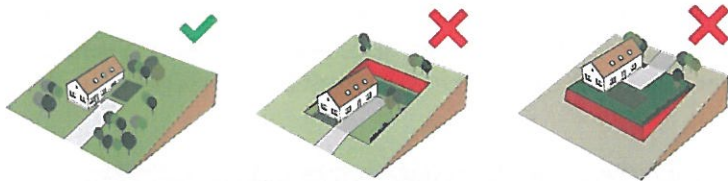
5

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Tóalmás arculatára vonatkozóan megfogalmazhatók általános ajánlások, amelyek az egész településre nézve meghatározóak lehetnek településkép szempontjából. Az épületek telepítésére, tetőformájára, általánosan a magasságra, a homlokzatszínezésre, színek és anyagok alkalmazására, a kerítésekre, a kertekre, az utcákra és a terekre, valamint a cégérekre, reklámhordozókra vonatkozóan nyújt útmutatást az alábbi fejezet, hogy ezek figyelembevétele segítse az egységes településkép kialakulását.

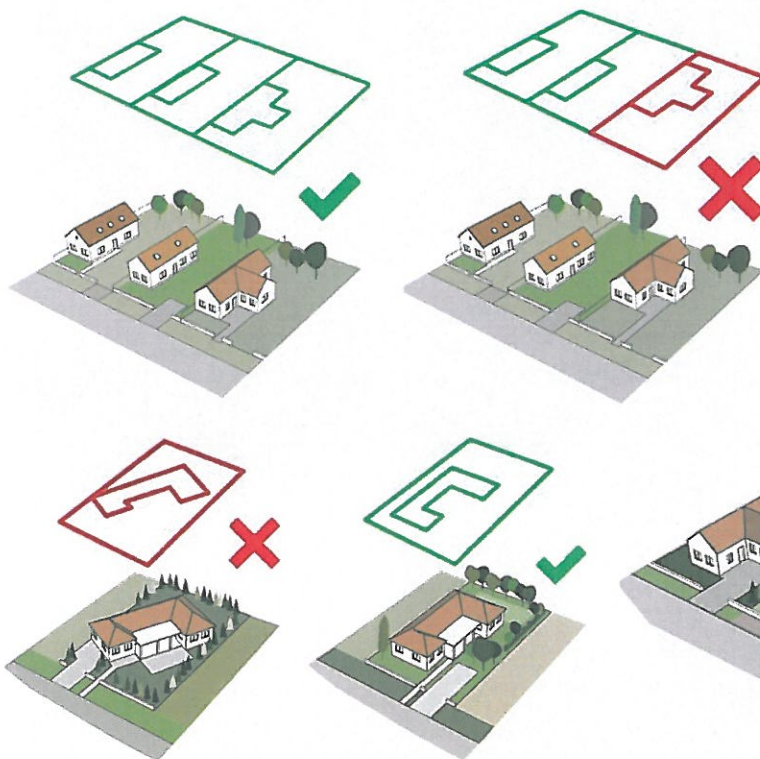

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - TEREPALAKÍTÁS

A lakóház telken való elhelyezésénél mindig vegyük figyelembe a telkek adottságait. Nem ajánlott az indokolatlan feltöltés, bevágás.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - TELEPÍTÉS

Az épület tájolása, telken való elhelyezése mikro környezetében jellemző módon történjen. Az előkert méretét szintén az utcában általános módon javasolt kialakítani.

A lakóterületeken az oldalhatáron álló, előkertes telepítési mód javasolt. A telepítés során igazodjunk a már kialakult renchez, figyeljük meg a környezetünket! A kertvárosias jellegű lakóterületen a telkek mérete jellemzően kisebb, mint a falusias karakterű lakóterületen, az épületek átlagosan fiatalabbak vagy felújítottak.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - ÉPÜLETMAGASSÁG

Tóalmáson a településrészekben belül nincsenek kiugró eltérések az épületmagasságban, többnyire a földszintes épületek a jellemzőek. (kertvárosias karakterű újabb építésű lakóépületeknél, üdülő karakterű területeken fordulnak elő jellemzően kétszintes épületek).

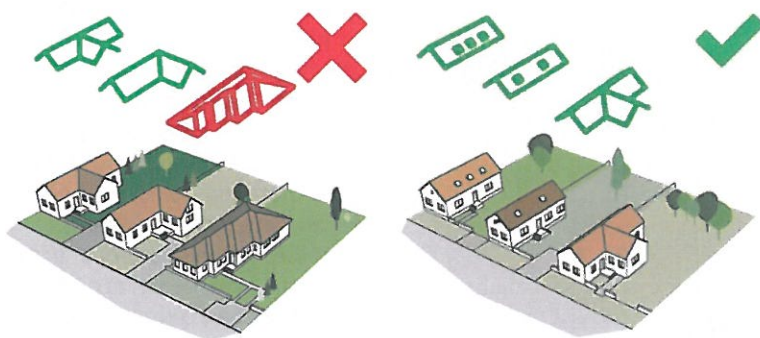
A településrészek utcáinak arculatát az épületek közel azonos magassága nagyban befolyásolja, mert így a szemlélő számára szebb az utcakép.

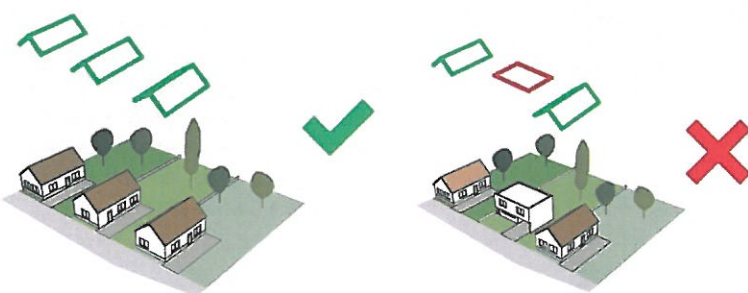
Az átlagnál magasabb épületek nem illeszkednek a településképbe. Az épület magasságának kialakításakor is igazodjunk a környezethez, figyeljük meg a szomszédos épületek magasságát, alkalmazkodjunk az utcában kialakult renchez!

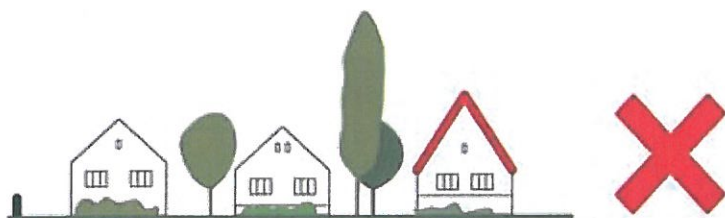
ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - TETŐKIALAKÍTÁS

A tetőformák közül javasolt az egyszerűbb tetőformák – pl. sátoztető, nyeregtető, toldott nyeregtető - választása, vagy - épület felújítása esetén- annak megtartása.

A tető hajlásszögének kialakítása során törekedni kell az utcában jellemzően előforduló tetőhajlásszög alkalmazására. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek megbontják az egységes utcaképet.

A kialakult, környező állapothoz hasonló, egyszerű tetőforma alkalmazása javasolt, mind felújításkor, mind új építés esetén.

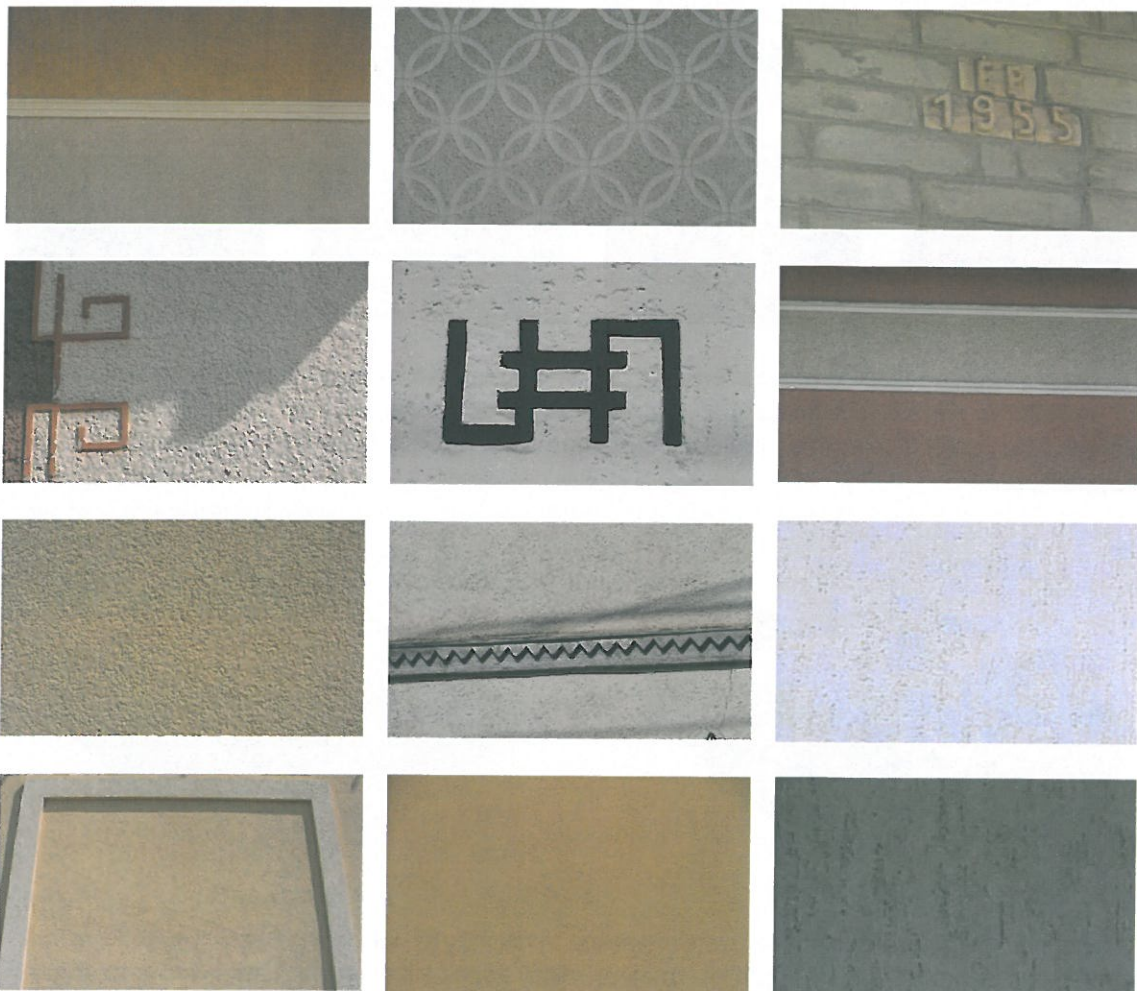

Tóalmáson a telek mentén hosszban elnyúló házak jellemzően nyeregtetős, kontyolt tető kialakításúak. A négyzet alaprajzú épületeken sátoztető van. Ezen tetőforma típusok esetében a 35-45°-os hajlásszög megtartása javasolt.

Lapostetős épület nem illeszkedik Tóalmás arculatához így ezen tetőforma használata nem javasolt.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK – ANYAGHASZNÁLAT, HOMLOKZATSZÍNEZÉS

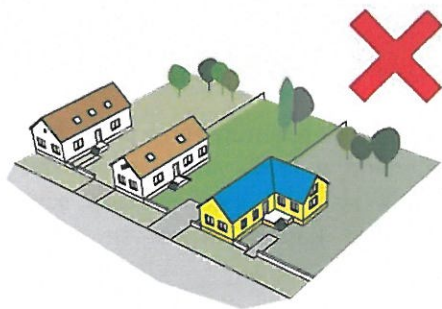

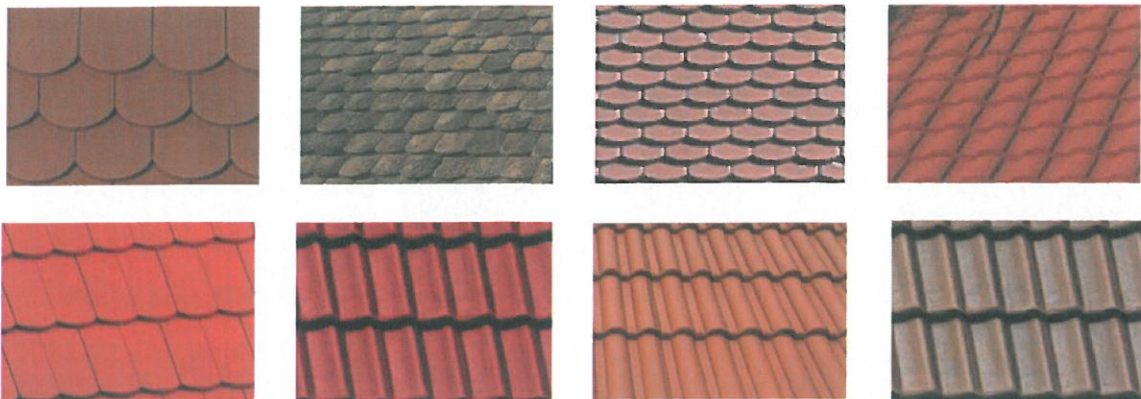
Tóalmáson a legtöbbet használt homlokzati színek a fehér, a halványsárga és a halvány rózsaszín, földszínek. E színek harmóniát sugallnak, érdemes alkalmazni őket.

A régebbi házakon -főleg a '60-as évek kockaházain- a homlokzatok vakolatdíszítésének hagyománya van, jellemzően geometriai minták, vagy a többszínű vakolat elválasztására szolgáló eltérő színű vakolatsík figyelhető meg.

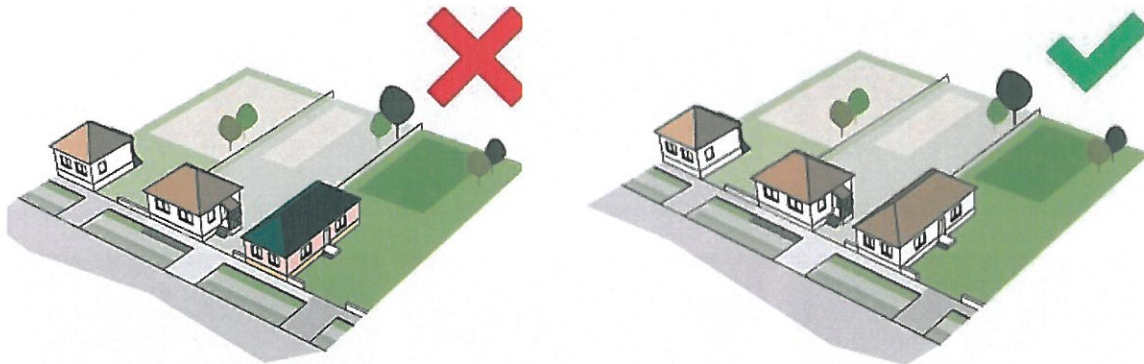
Újépítésű házakon a homlokzatok díszítése szintén mészkő, téglá, fa alkalmazásával, ezek kombinációjával, vagy –vakolt falfelület esetén- harmonikus színkombináció választásával javasolt.

A homlokzatok kialakításánál ne használjunk élénk, rikító színeket. Részesítsük előnyben a pasztell, visszafogottabb színárnyalatokat. A világosabb színek nagyobb felületen jelenjenek meg, míg a sötétebb színeket díszítésre, lábazatszínezésre használjuk.

A tetőfedés anyaga főként kerámia cserép. Újépítésnél és felújításnál törekedni kell a hasonló színű és formájú cserepek alkalmazására. Azbeszt tartalmú anyagok, így például azbesztpala felhasználása tilos. A település területén bitumenes lemez és hullámpala tetőhéjazatként nem alkalmazható.

A település egészére jellemző a hagyományos, visszafogott, letisztult, nem hivalkodó színek alkalmazása az épületeken. Az ettől eltérő élénk, rikító színek alkalmazása nem javasolt, az arculat megbontását eredményezi.

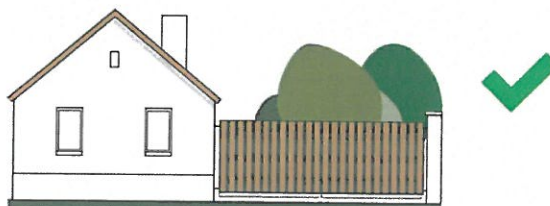
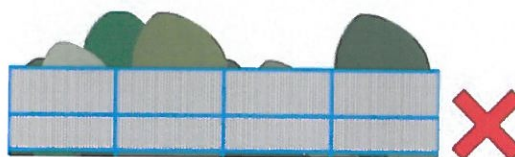
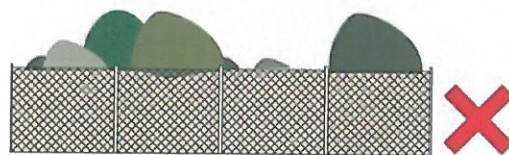

Üdülő karakterű területen jellemző a faházak barnára festése. Tetők tekintetében a piros, barna és sötét színek fordulnak elő. A színek használata során, mind a tetők, mind a homlokzatok tekintetében, az utcában előforduló jellegzetes színek és azok legfeljebb 3-4 árnyalattal sötétebb vagy világosabb változatának használata javasolt. Több szín használata esetén egymással harmonikus egységet alkotó színeket javasolt használni.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - KERÍTÉSEK

A közterületek felé néző kerítések megjelenése jelentősen befolyásolja az utcaképet és településképet. Az áttört és félig áttört kerítések alkalmazása átlátható településképet biztosít. Keskeny utcákban a teljesen zárt kerítések alkalmazása rontja a térérzetet.

- A fentiek miatt a településen elsősorban az áttört kerítés kialakítása javasolt, zárt kerítést csak deszkakerítés telepítése esetén alkalmazunk. A belátás ellen a kerítés mellé telepített, őshonos fajokból kialakított sövény, vagy cserjesor telepítése alkalmazható.
- Saroktelkek esetén a zárt kerítések telepítése –a kereszteződés beláthatóságának csökkenése miatt- nem javasolt.
- A kerítések anyag- és színhasználatánál a természetes (föld-) színek, valamint a szürke, fehér, fekete színek használata javasolt, a lakóépület színével való összhang megteremtése fontos.
- anyaghasználatban elsősorban a vas, fa, kő, téglák alkalmazása javasolt, a lábazat esetén a beton használata is elfogadható.
- Kerítésként természetes, fás szárú növényekből kialakított térhatároló kiültetés is alkalmazható. Térhatároló sövény telepítése esetén a lombhullató cserjefajokat célszerű előnyben részesíteni, magasságuk ne érje el a 1,5-2 méteres magasságot. Télen is mutatós, tájba illő, a településképet pozitívan befolyásoló sövények kialakítása is lehetséges, lomblevelű örökzöldek telepítésével, mint pl. japán kecskerágó (*Euonymus japonicus*), kerti mahónia (*Mahonia aquifolium*), julián borbolya (*Berberis julianee*), mirtuszlonc (*Lonicera nitida*).
- A telken belüli kerítések esetén épített áttört és élő sövénykerítés alkalmazása javasolt.

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK - KERTEK

A kertek és lakóépülettel való egységük a település arculatának fontos szereplői. Az épületek tájba illesztésében nagy segítséget nyújt a kertek megfelelő kialakítása, természetesen a táj adottságaihoz illő, őshonos növényfajok alkalmazásával. Tóalmás lakossága kertszerető, a helybeliek nagy hangsúlyt fektetnek kertjük harmonikus kialakítására, amelyek között megtalálhatók a konyhakertek és díszkertek egyaránt. Az évente megrendezett versenyben a helybeliek pályázhatnak a „legszebb konyhakert”, illetve „legszebb díszkert” cím elnyerésére. Az alábbi szempontok figyelembe vétele javasolt a kert létrehozásakor:

- A telek rendezésekor a lehető legtöbb (fás szárú) növényt ajánlott megtartani, csupasz telekre telepített növények csak sok év elteltével nyújtanak kellemes látványt
- Az idős fák megőrzése (amennyiben nem kiszáradt, vagy beteg példányról van szó) rendkívül fontos, időben lassan pótolható egy nagy árnyékot adó, szép példány.
- A kert kialakításakor célszerű megtervezni – esetleg szakember bevonásával – a különböző tereket, lehetőleg az épület tervezésével párhuzamosan, azzal összhangban.
- Burkolt felületek kiválasztásánál törekedjünk a vízáteresztő burkolat alkalmazására (tégla, fakocka, terméskő, kavics), hogy az esővíz minél inkább a talajba szivároghasson.

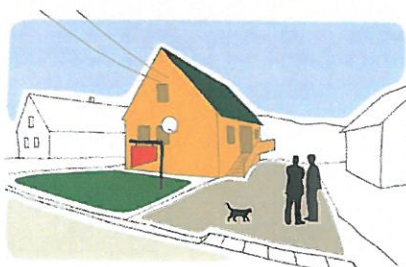
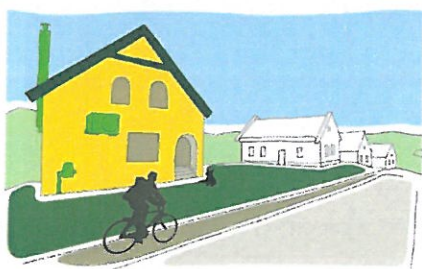
ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK – ANTENNÁK, LÉGKONDÍCIONÁLÓK ELHELYEZÉSE

Parabolaantennát ajánlott nem az utcafronton elhelyezni, így elősegítve az utcafronti homlokzat és az utcakép egységességét.

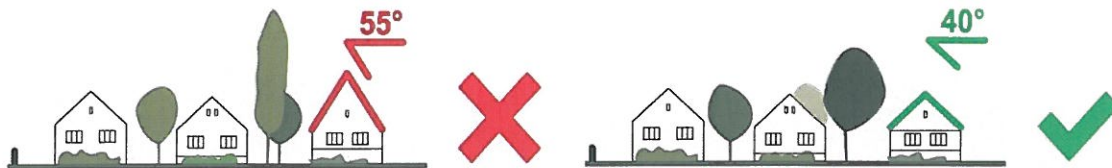
A légkondicionálók külső egységének elhelyezését ajánlott nem az utcafrontra telepíteni és a beltérből kivezetett vezetékeket esztétikusan leburkolni.

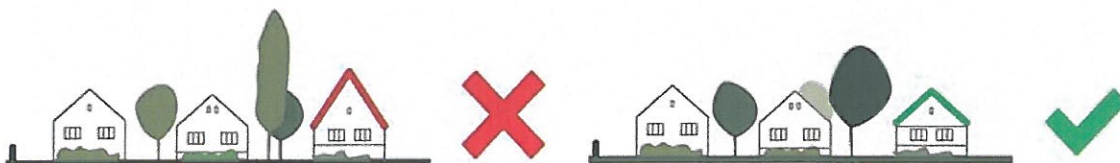
Parabolaantennát, légkondicionálók külső egységeit ajánlott nem az utcafronton elhelyezni, így elősegítve az utcafronti homlokzat és az utcakép egységességét. A beltérből kivezetett vezetékeket javasolt esztétikusan leburkolni. Napelemek elhelyezésénél törekedni kell a tető formájának és a napelem/szabad tetőfelület arányának figyelembe vételére.

KERTVÁROSIAS KARAKTERŰ LAKÓTERÜLET ÚJABB ÉPÍTÉSŰ LAKÓÉPÜLETEKSEL RÉSZLETES AJÁNLÁSOK - TETŐFORMA

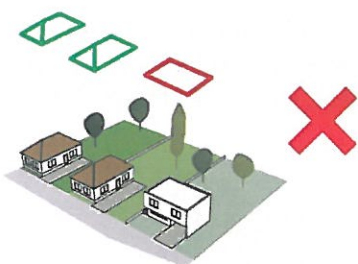
Az újabb építésű lakóházakkal rendelkező kertvárosias jellegű területen található a kis hajlásszögű 15-40°-os tetőhajlásszögű tetőformák, ezért a településen itt ajánlott egyedül ennek alkalmazása.

ÜDÜLŐ KARAKTERŰ TERÜLET RÉSZLETES AJÁNLÁSOK – TELEPÍTÉS, TETŐFORMA

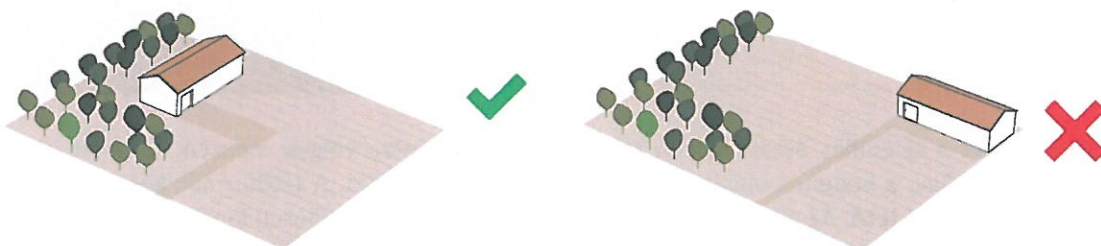
Az üdülőterület a település északi részén található a Hajta-pajtak völgye mentén. A telkek itt a legkisebb méretűek, a beépítés oldalhatáron álló vagy szabadon álló. A tetőformák közül egyedül itt jellemző az alpesi tető. Az alacsonyabb hajlásszögű tetők ezen a területen kevésbé illeszkednek a településkarakterbe. Az épületek alapterülete kicsi, de jellemző a két szint és tetőtérbeépítés. A használt anyagok közül kiemelkednek a faházak. Ide tartozik a községi strandfürdő területe is.

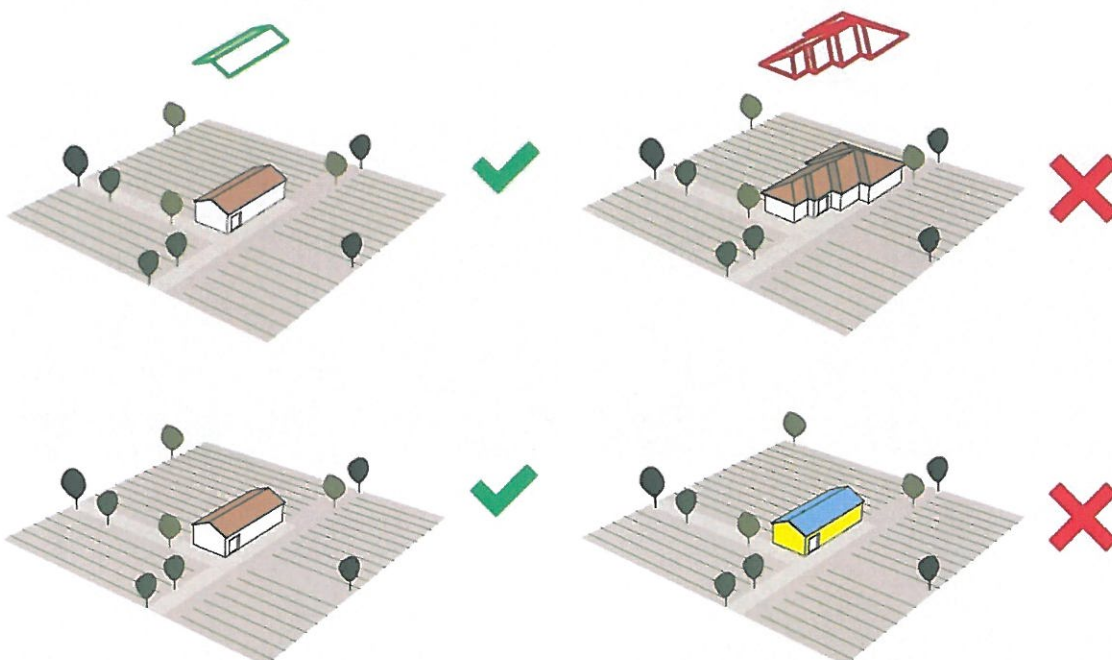
MEZŐGAZDASÁGI- ÉS ERDŐTERÜLET

RÉSZLETES AJÁNLÁSOK – TELEPÍTÉS, TETŐFORMA, ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Mezőgazdasági- vagy erdőterületen létesítendő épületet szabadonálló álló módon helyezük el, lehetőleg úgy, hogy természetes növénytakaró segítségével tájba illeszthető legyen.

Mezőgazdasági területen elhelyezhetők a mezőgazdasági jellegű, agrárturizmus kiszolgáló építményei és a lakóépületek. Lakóépületet ajánlott nyeregtetővel kialakítani. Egyéb, nem lakófunkciójú épületek esetében is alkalmazzunk magastetőt. Összetett tetőforma használata tájidegensége miatt nem ajánlott ezeken a területeken.

A színek használata során törekedni kell a természetességre, használjunk földszínű árnyalatokat. Az épületek burkolása csak természetes és természetes hatású anyaggal alakítható ki. A színek használata során is törekedni kell a természetességre, használjunk fehér, törtfehér, halványsárga, tájba illő árnyalatokat.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA HÁZ ÉS KERÍTÉS ELŐTTI UTCAKÉP

Tóalmás zöldfelületekkel gazdagon ellátott település, az utcák többségén egyik, vagy mindkét oldalon fák, cserjék, vagy sövények színesítik az utcaképet. Településképi szempontból meghatározók a hangulatos utcakertek, amelyek tükrözik helyiek gondosságát és növények iránti szeretetét. Az utak menti zöldsávok és a házak közötti területet díszcserjékkel, évelőkiültetésekkel, alacsony sövényekkel é helyenként fákkal, facsoportokkal színesítették a lakók.

Egységes fasor – egyik, vagy mindkét oldalon azonos fafajjal történő beültetés – kevés helyen látható, például a Fő út és Ady Endre utca közötti sávban, a községháza és posta közötti szakaszon lévő hárs (*Tilia sp.*), és japánakác (*Sophora japonica*) fasor, a Fő út és Dózsa György út találkozásánál egy rövid szakaszon közönséges nyír (*Betula pendula*) fasor. A Béke úti temető előtti szakaszán, a '48-as hősök terén zömmel idős korai juharból (*Acer platanoides*), vadgesztenyéből (*Aesculus hippocastanum*) álló liget fogadja az érkezőt.

A településen jellemzően felszíni gypes, néhol burkolt vízvezető árkok találhatók - a Határ úton a széles zöldsáv fák és cserjék kiültetését is lehetővé teszi.

Tóalmás több utcája, például a Szabadság utca még őrzi a korábbi falusias utcaszerkezetet, a középső gypes zöldsávval, amely a gépjárműforgalom kétirányú közlekedését biztosítja, és magában foglalja a vízvezető árkot is. A gyalogosok számára keskeny járda húzódik a házak előtt. Az utcaképet színesítik a vörös lombú vérszilvafák (*Prunus cerasifera 'Nigra'*)

A Liget utcában látható, hogy hagyományosan csonthéjas gyümölcsfákat telepítettek utcafásítás gyanánt, a preferált fajok a meggy (*Prunus cerasus*) és a szilva (*Prunus domestica*).

A szép megjelenésű utcakertek élhetőbbé teszik a települést, nemcsak vizuális jelentőségük nagy, hanem az utca hosszán végigfutó széles zöldfelületek a kellemesebb klíma kialakulása és a porszennyezés csökkentése szempontjából is kiemelt jelentőségűek. A település arculatában meghatározók, javasolt újonnan kialakított utcákban is létrehozásuk. A József Attila utcai ház előtt kihelyezett pad pihenésre, szemlélődésre készíti a látogatót.

Az üdülő karakterű településrész jellemző fái az idős fűzfák (*Salix sp.*), amelyek karakteres tájlelmékként meghatározzák az utcaképet, árnyékot és - több állatfaj számára - élőhelyet biztosítanak.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA KÖZTÉR, KÖZKERT ÉS EGYÉB ZÖLDFELÜLET

Tóalmás belterületén több kisebb méretű rendezett közkert található: a **FŐ TÉR** a Polgármesteri Hivatal mellett, az **1848-AS PARK** a temető mellett és az **ÁRPÁD SZOBOR** helyéül szolgáló parkosított Árpád utcai közterület, valamint a **FELDAFING PARK** a Fő utca és a Dózsa György utca kereszteződésében. Közkertjeinek növényhasználata változatos és a növényfajok telepítése során szerepet kaptak a környezetükhöz jobban illő növényfajok. Díszburkolattal kialakított gyalogos ösvény és a fából készült utcabútorok szolgálják a pihenni vágyókat. Az idősebb, nagyobb fák árnyékot nyújtanak a járókelők és a pihenni vágyók számára.

A közparkok, közkertek felújítása, fasorok telepítése esetén a kertépítészeti kiviteli terv, vagy tájrendezési terv készítése magasabb színvonalú zöldfelület-alakítást, környezettel való összhangot, növényalkalmazást biztosít. A parkosításkor, fasorok telepítésekor a tájra jellemző, őshonos fafajok alkalmazása javasolt.

A településen a nagyobb kiterjedésű zöldfelületek megtartása klimatikus szempontból kiemelkedően fontos. A kiterjedt zöldfelületek meleg, nyári időszakban is csökkentik a település átlaghőmérsékletét, porszűrő hatásúak, nem utolsósorban pedig településképi szempontból is nagy a jelentőségük.

Az intézményi zöldfelületek közül kiemelendő a **POLGÁRMESTERI HIVATAL UDVARA**, melyet a díszes székelykapun keresztül lehet megközelíteni, és a bejárat mellé kellemes látványt nyújtó virágágyást telepítettek. A **SZENT ANDRÁS GYÓGYVIZES STRAND** és a hozzá tartozó kemping nagykiterjedésű, gondozott zöldfelülete is említésre méltó, mely a település üdülő területén helyezkedik el.

További közösségi célú zöldfelület a **SPORTPÁLYA**, a **TEMETŐ**, mindkettő rendezett, zöldfelülete karbantartott. A település központi részén található az **AGYAGGÖDÖR**, amely hagyományosan az agyagbányászat, vályogkészítés helyszíne volt, ma az agyaggödörben – „agyigásban”- tó van, amely élőhelyet biztosít számos állat- és vízi növényfajnak. A terület ökológiai folyosóként is szolgálhat, amennyiben tájépítészeti szempontú, rekreációs helyreállítása megtörténik a jövőben.

Az agyaggödör melletti területen található telken almaültetvény található, az **ALMÁSKERT** kialakítása a település nevének eredetére is utal.

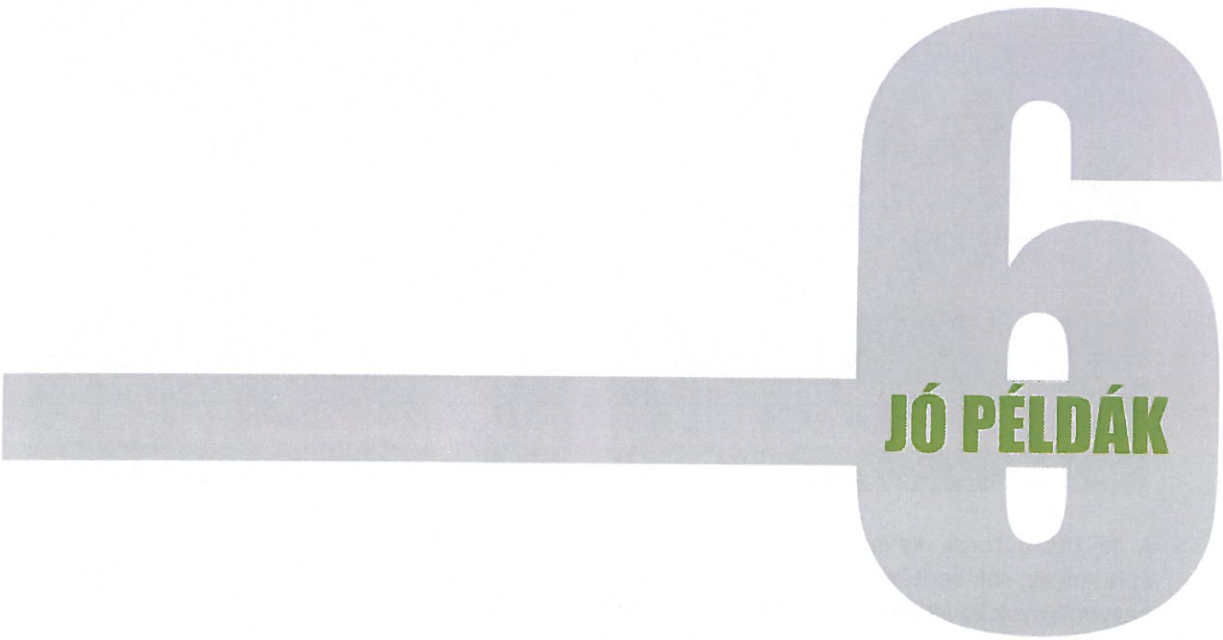
ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK – UTCANÉV-TÁBLA, UTCABÚTOR

Informatív és egységes arculatot kölcsönöz a településnek a jól megválasztott és elhelyezett utcanévtábla.

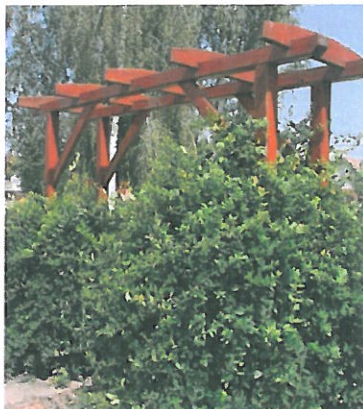
A fa utcabútorok, buszmegállók és hirdetőtáblák természetes hatást keltenek, Tőalmás arculatának fontos elemei.

JÓ PÉLDÁK

KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK, UTCAKÉP

A fa utcabútorok következetes használata egységessé teszi Tóalmás utcaképét. A fa, mint építőanyag, sok kerítésen és kapun is visszaköszön, ami szintén az utcakép megjelenését javítja. A hagyományok követésének jó példája a ház előtti, felújított kis pad.

NYÍLÁSZÁRÓK

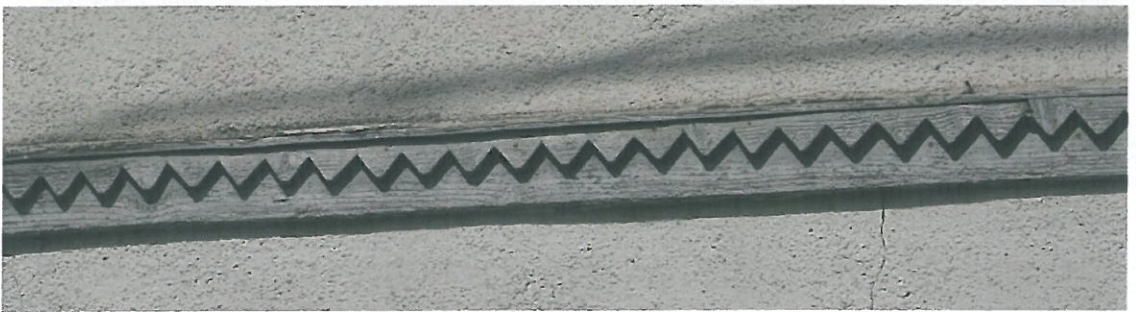
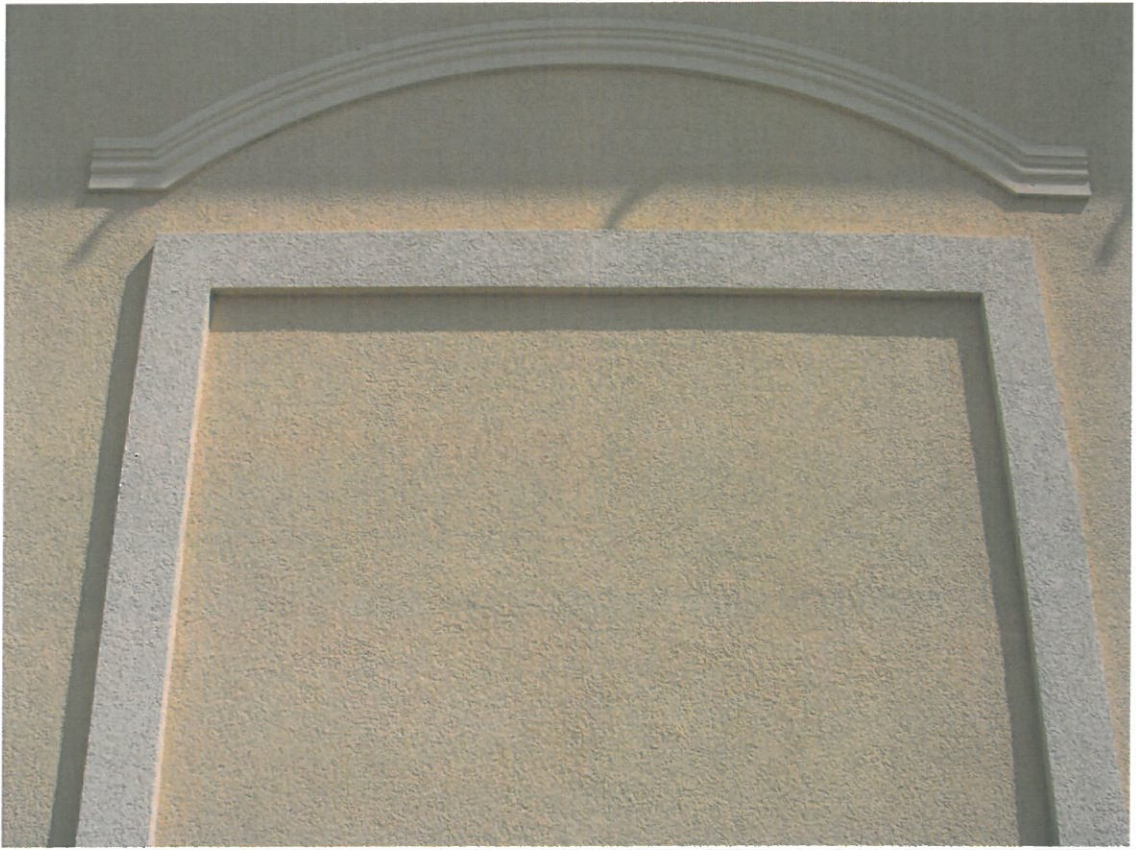
A képek a településen látható jó példákat mutatják be, egyrészt a régi nyílászárók megőrzésére, felújítására, másrészt új nyílászárók alkalmazására. Ha szükséges a nyílászáró cseréje, a fa, vagy fa hatású termék előnyben részesítése pozitívum, az ablak méretét pedig a homlokzat eredeti arányainak megtartásával érdemes tervezni.

HOMLOKZATOK

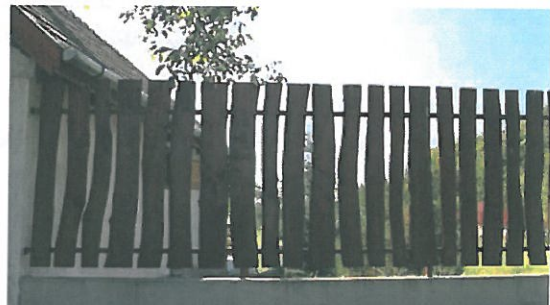
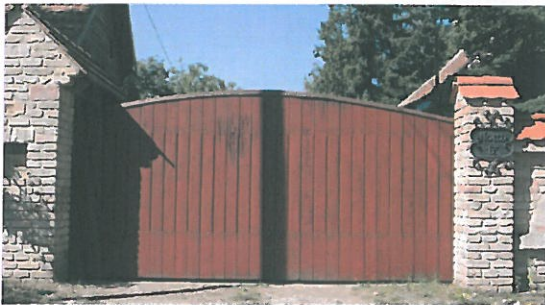
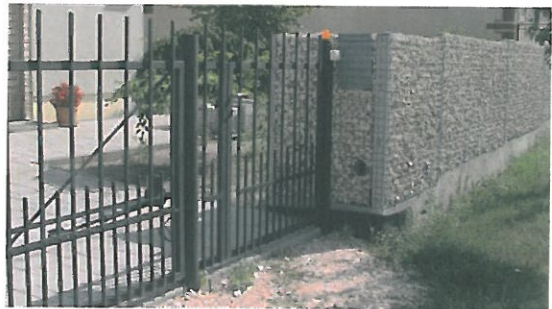
A homlokatkialakítás tekintetében kiemelhetők azok a példák, ahol az arányos homlokatkialakítás, a nyílászárók arányának megtartása, valamint a visszafogott homlokzatszínezés érvényesülnek.

KERÍTÉSEK

Félig áttört és áttört kerítésekre, zárt deszkakerítésre, valamint kapubejárókra is számos jó példát látni a településen, mind a fából, mind a kovácsoltvasból készültre. Anyaghasználatra a kő- és betonlábazat, valamint a téglá, mint kerítéselem szintén követendő.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

Tóalmás Község Önkormányzata
Cím: 2252 Tóalmás, Fő tér 1-3.
Tel: +36-20-330-7182
E-mail: titkarsag@toalmas.hu

Honlap: www.toalmas.hu

TERVEZŐ

Pro Regio Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató
Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság
Cím: 1146 Budapest, Hermina út 17.
Tel: +36-1-471-8955
Fax: +36-1-471-8975
E-mail: proregio@proregio.hu
Honlap: www.proregio.hu

Készítették

Gutai Berta	településmérnök vezető tervező
Huzián Zsófia	tájépítésmérnök
Dr. Mérei András	geográfus
Mészáros Dóra	településmérnök
Hajdu Kata	gyakornok

FOTÓK

Jelöletlen fotók: Pro Régió Kft.

Jelölt fotók:

6; 8: Tóalmás Község Önkormányzata
1-3: www.mapire.eu
4-5; 7; 11-13; 15-17; 28-35; 39; 46; 47: Fogl Attila
10: www.danyikronika.hu
11; 15: www.mapio.hu
18-20; 43-45: www.muemlekem.hu
21-27: Beszédes képek, Anka László 2015
36-38; 40-42: Vidra Tamás (Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága)

IRODALMI FORRÁS

Beszédes képek – Tóalmás története a kezdetektől napjainkig, Anka László 2015
www.muemlekem.hu
www.toalmas.hu